06 Γνώση και καινοτομία

Η γνώση και η καινοτομία αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για την επιτυχία της νέας ΚΑΠ. Η επόμενη περίοδος δεν θα κριθεί μόνο από το ύψος των πόρων ή από τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων, αλλά και από το κατά πόσο οι παραγωγοί θα έχουν πρόσβαση στα εργαλεία, τις υπηρεσίες, τα δεδομένα και την τεχνική υποστήριξη που απαιτούνται για να ανταποκριθούν σε ένα πιο σύνθετο περιβάλλον παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής.

Το βασικό πρόβλημα δεν είναι μόνο η παραγωγή γνώσης ή η ύπαρξη καινοτόμων λύσεων. Το κρίσιμο ζήτημα είναι η μετάφρασή τους σε πρακτικά αξιοποιήσιμα εργαλεία για τον παραγωγό. Μεγάλο μέρος της γνώσης που παράγεται μέσα από ερευνητικά έργα, πιλοτικές εφαρμογές ή τεχνολογικές πρωτοβουλίες δεν φτάνει με συστηματικό τρόπο στο επίπεδο της εκμετάλλευσης. Το χάσμα μεταξύ έρευνας, εφαρμογής και καθημερινής παραγωγικής πρακτικής παραμένει σημαντικό, ιδίως για εκμεταλλεύσεις που λόγω διαρθρωτικών περιορισμών δεν διαθέτουν εσωτερική τεχνική ικανότητα ή πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Για την Ελλάδα, η πρόκληση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη, καθώς η πρόσβαση στη γνώση, στην τεχνική υποστήριξη και στα εργαλεία καινοτομίας παραμένει άνιση μεταξύ παραγωγών, περιοχών και συλλογικών σχημάτων. Εάν η καινοτομία σχεδιαστεί ως εργαλείο για λίγους, θα ενισχύσει τις ανισότητες. Εάν όμως στηριχθεί μέσα από συλλογικές δομές, συμβουλευτική, τεχνική υποστήριξη και διαλειτουργικά συστήματα, μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός ευρύτερης αναβάθμισης της ελληνικής παραγωγής.

Ο σχεδιασμός των εργαλείων καινοτομίας πρέπει να διασφαλίζει ουσιαστική πρόσβαση του αγροδιατροφικού τομέα και των φορέων με άμεση γνώση της παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων μικρότερων ή νεότερων σχημάτων. Τα κριτήρια προηγούμενης εμπειρίας, η ένταση του ανταγωνισμού για πόρους και η διοικητική πολυπλοκότητα δεν πρέπει να λειτουργούν αποτρεπτικά για τη διεύρυνση του οικοσυστήματος καινοτομίας. Η αξιοποίηση της εμπειρίας υφιστάμενων φορέων είναι σημαντική, αλλά πρέπει να συνδυάζεται με πραγματικές ευκαιρίες συμμετοχής για νέα σχήματα που μπορούν να φέρουν πρακτική γνώση, τοπική εμπειρία και σύνδεση με τους παραγωγούς.

Η ψηφιακή τεκμηρίωση, η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο, η αξιοποίηση και η διακυβέρνηση των δεδομένων αποτελούν πλέον βασικά στοιχεία της νέας αρχιτεκτονικής της ΚΑΠ. Δεν αφορούν μόνο την εισαγωγή νέων τεχνολογικών εφαρμογών, αλλά τον τρόπο με τον οποίο θα σχεδιάζεται, θα παρακολουθείται, θα ελέγχεται και θα αξιολογείται η πολιτική. Η ίδια πληροφορία μπορεί να αξιοποιείται για την αιρεσιμότητα, τους περιβαλλοντικούς δείκτες, τη διαχείριση κινδύνων, την τεκμηρίωση αποτελεσμάτων, τη συμβουλευτική και την υποστήριξη αποφάσεων σε επίπεδο εκμετάλλευσης.

Η εξέλιξη αυτή μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά οφέλη, εφόσον οργανωθεί σωστά. Η χρήση δεδομένων μπορεί να μειώσει επικαλύψεις, να περιορίσει επαναλαμβανόμενες δηλώσεις, να βελτιώσει την ακρίβεια των ελέγχων, να υποστηρίξει έγκαιρη προειδοποίηση για κινδύνους και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων. Ωστόσο, εάν εφαρμοστεί αποσπασματικά ή χωρίς διαλειτουργικότητα, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθούν νέα διοικητικά βάρη, πολλαπλά και ασύνδετα συστήματα, κατακερματισμός της πληροφορίας και πρόσθετες υποχρεώσεις για παραγωγούς, συνεταιρισμούς και δομές υποστήριξης.

Τα ψηφιακά, δορυφορικά και γεωχωρικά εργαλεία μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την απλούστευση και την αξιοπιστία των ελέγχων, υπό την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά και με επίγνωση των ορίων τους, ιδίως όταν απαιτείται επιτόπια επιβεβαίωση ή διοικητική επαλήθευση της πραγματικής κατάστασης στο πεδίο. Η μετάβαση σε πιο συνεχή παρακολούθηση πρέπει επίσης να συνοδευτεί από σαφή ορισμό των απαιτήσεων, αξιόπιστα και επικαιροποιημένα γεωχωρικά δεδομένα και συστήματα που αξιοποιούν την πληροφορία για στήριξη αποφάσεων, ελέγχους και απλούστευση.

Η μετάβαση σε μια πιο τεκμηριωμένη και ψηφιακά υποστηριζόμενη ΚΑΠ δεν μπορεί να βασιστεί μόνο στην εισαγωγή νέων εργαλείων ή πλατφορμών.

Προϋποθέτει ένα πιο συνεκτικό περιβάλλον εφαρμογής, όπου οι υποδομές, η πρακτική υιοθέτηση από τους παραγωγούς και η διακυβέρνηση των δεδομένων λειτουργούν συμπληρωματικά. Απαιτούνται αξιόπιστες ψηφιακές και αγρονομικές υποδομές, όπως συνδεσιμότητα, γεωχωρικά δεδομένα, συστήματα παρακολούθησης, αισθητήρες και εργαλεία διαχείρισης. Παράλληλα, χρειάζονται σχήματα στήριξης που επιτρέπουν στους παραγωγούς να αξιοποιούν πραγματικά αυτά τα εργαλεία, μέσα από επενδύσεις, συμβουλευτική, κατάρτιση και συλλογικά μοντέλα εφαρμογής. Τέλος, η αξιοποίηση των δεδομένων πρέπει να στηρίζεται σε σαφείς κανόνες διαλειτουργικότητας, πρόσβασης, προστασίας, κυριότητας και δευτερογενούς χρήσης, ώστε η ψηφιακή μετάβαση να ενισχύει την εφαρμογή της πολιτικής χωρίς να δημιουργεί νέα αβεβαιότητα ή πρόσθετο διοικητικό βάρος.

Κρίσιμος είναι και ο ρόλος των συνεταιρισμών και των συλλογικών σχημάτων. Σε ένα περιβάλλον κατακερματισμένης παραγωγής, οι συνεταιρισμοί μπορούν να λειτουργήσουν ως κόμβοι γνώσης, τεχνικής υποστήριξης, συμβουλευτικής, συλλογικών επενδύσεων και αξιοποίησης δεδομένων. Μπορούν να μειώσουν το κόστος πρόσβασης σε καινοτόμα εργαλεία, να οργανώσουν την εφαρμογή τους σε κλίμακα, να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των παραγωγών και να διασφαλίσουν ότι η τεχνολογία χρησιμοποιείται προς όφελος της παραγωγής και όχι απλώς για διοικητική συμμόρφωση. Για να λειτουργήσει αυτό στην πράξη, τα εργαλεία καινοτομίας και ψηφιακής τεκμηρίωσης πρέπει να σχεδιάζονται με τρόπο που λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των ελληνικών συλλογικών σχημάτων, ιδίως τη γεωγραφική διασπορά, την κατακερματισμένη παραγωγική βάση και την περιορισμένη διοικητική και τεχνική υποστήριξη σε σχέση με αντίστοιχες δομές άλλων κρατών-μελών.

Η καινοτομία πρέπει επίσης να συνδεθεί με την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας. Η ΚΑΠ, το Horizon Europe, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανταγωνιστικότητας και άλλα ευρωπαϊκά εργαλεία πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά, ώστε τα ερευνητικά αποτελέσματα να μετατρέπονται σε υπηρεσίες, υποδομές και πρακτικές λύσεις για τους παραγωγούς. Η χρηματοδότηση της καινοτομίας δεν πρέπει να σταματά στο στάδιο της πιλοτικής εφαρμογής. Πρέπει να καλύπτει τη διάδοση, την προσαρμογή, την εκπαίδευση, τη συμβουλευτική και την ευρύτερη εφαρμογή στο πεδίο.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διαμορφωθεί συνεκτική εθνική στρατηγική γνώσης και καινοτομίας για τη γεωργία, συνδεδεμένη με τους στόχους της νέας ΚΑΠ και τις πραγματικές ανάγκες της παραγωγής,
- να ενισχυθεί η γεφύρωση μεταξύ έρευνας και εφαρμογής, ώστε τα αποτελέσματα ευρωπαϊκών και εθνικών ερευνητικών έργων να μετατρέπονται σε πρακτικά εργαλεία για τους παραγωγούς,
- να αξιοποιηθούν συμπληρωματικά η ΚΑΠ, το Horizon Europe, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανταγωνιστικότητας και άλλα ευρωπαϊκά εργαλεία για τη χρηματοδότηση της εφαρμογής και κλιμάκωσης καινοτόμων λύσεων,
- να δοθεί έμφαση όχι μόνο στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, αλλά και στην υιοθέτησή τους από την παραγωγή μέσω συμβουλευτικής, κατάρτισης, τεχνικής υποστήριξης και συλλογικών σχημάτων,
- να αναπτυχθούν διαλειτουργικές υποδομές δεδομένων που θα επιτρέπουν την αξιοποίηση της ίδιας πληροφορίας για πολλαπλές λειτουργίες και θα αποτρέπουν τη δημιουργία πολλαπλών ή ασύνδετων συστημάτων καταχώρισης για παραγωγούς και συνεταιρισμούς,
- να διασφαλιστεί ότι η ψηφιακή τεκμηρίωση και η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο λειτουργούν ως εργαλεία απλούστευσης, συμβουλευτικής και καλύτερης εφαρμογής της ΚΑΠ, και όχι ως νέα διοικητική επιβάρυνση,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών ως κόμβων γνώσης, καινοτομίας, τεχνικής υποστήριξης και συλλογικής αξιοποίησης δεδομένων.